

Вітровій ерозії систематично піддається понад 6 млн. га. земель, а пиловим бурям - до 20 млн. га.

На якісний стан земельних ресурсів впливають також інші негативні фактори, зокрема засоленість, солонцюватість, перезволоженість, кислотність, кам'янистість.

Незбалансоване використання сільськогосподарських земель призводить до зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення, зокрема чорноземів, втрати грудкувато-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками. Внаслідок чого, посилюються процеси деградації ґрунтового покриву техногенним забрудненням. Найбільшу небезпеку для навколишнього природного середовища становить забруднення ґрунтів радіонуклідами, важкими металами, збудниками хвороб.

На якісний стан земельних ресурсів істотно впливають гідрометеорологічні та небезпечні екзогенні геологічні процеси і явища (селі, зсуви, обвали, карсти, просідання ґрунту, абразія, руйнування берегів водосховищ тощо), які поширені більш як на 50% території.

Нині не має чітко визначеного механізму поєднання заходів економічного стимулювання і юридичної відповідальності в галузі охорони земель, а також встановлення на законодавчому рівні природоохоронних обмежень у використанні земель шляхом здійснення ефективного землеустрою.

Важливими факторами у боротьбі з вітровою ерозією залишаються роботи із створення системи полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень. На даний час площі захисних лісових насаджень становлять 1,5 млн. га., у тому числі полезахисних лісосмуг □ 446,7 тис. га.

Існують також проблеми в земельних відносинах, реформування яких започатковане у 1991 році і досі не завершено, не досягнуто основної мети земельної реформи □ передачі землі ефективному власнику та запровадження еколого-економічної моделі господарювання.

Не повною мірою соціально справедливим був процес приватизації колективних сільськогосподарських підприємств з передачею сільськогосподарських земель у приватну власність.

Відсутність еколого-економічного обґрунтування перерозподілу земельних ресурсів призвела до подрібнення сільськогосподарських полів, у результаті чого 6,9 млн. громадян (46,4% сільського населення) набули право на земельну частку (пай), а 27 млн. га сільськогосподарських земель передано у приватну власність, і, як наслідок, нераціональне використання значної кількості розпайованих земельних ділянок.

Сільське господарство це галузь української національної економіки, яка є стратегічно важливою та забезпечує Україні продовольчу незалежність і дає значній частині сільського населення робочі місця, що не менш важливо.

Отже важливими стратегічними напрямками у розвитку сільського господарства в Україні мають бути:

- підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель збалансованого землекористування;
- запобігання деградаційним процесам ґрунтового покриву, підвищення рівня родючості ґрунтів;
- проведення рекультивації порушених земель.

Список використаних джерел.

1. Аграрний сектор економіки України: Сучасний стан та перспективи розвитку// <https://www.vgolos.zt.ua/ahraryny-sektor-ekonomiky-ukrayiny-suchasnyy-stand-ta-perspektyvy-rozvytku/>
2. Балюк С.А. Ґрунтові ресурси України: стан і заходи поліпшення / С.А.Балюк // Вісник аграрної науки. – 2010. – Вип.6.
3. Коломієць Л.П. Особливості оптимізації сільськогосподарських землекористувань в процесі реформування земельних відносин /Л.П.Коломієць // Землеробство – 2012. - № 84
4. Земельні ресурси <http://minagro.gov.ua/system/files>

UDK502:504

Grajewska Agnieszka, Msc. Eng. AVR S.A. (Chrzanow, Poland)
Sobczyk Wiktoria, Professor PhD. D.Sc. Eng.
AGH University of Science & Technology Faculty of Mining & Geoengineering Dept. of Environmental Engineering and Mineral Processing (Krakow, Poland)

POLSKIE I MIĘDZYNARODOWE AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE GOSPODARKI ODPADAMI POLISH AND INTERNATIONAL LEGISLATION ON WASTE MANAGEMENT

Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska. W Polsce najważniejszym aktem prawnym jest Konstytucja, w której znajdują się artykuły, stanowiące bazę wyjściową postępowania wobec środowiska naturalnego. Polska jako członek Unii Europejskiej zobowiązana jest również do przestrzegania unijnego prawa.

Słowa kluczowe: ochrona środowiska, prawo, Konstytucja

Najważniejszym aktem prawnym w Polsce jest Konstytucja, w której znajdują się artykuły, stanowiące bazę wyjściową postępowania wobec środowiska naturalnego. Należy spośród nich wyróżnić artykuł 5: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i

obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Artykuł 74 mówi, iż: „Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska”. W artykule 86 napisano: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa” [1].

Kolejnym źródłem powszechnie obowiązującego w Polsce prawa są ustawy, z których kluczowe znaczenie w zakresie ochrony środowiska ma Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Ustawa ta „określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady ustalania: warunków ochrony zasobów środowiska, warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska, kosztów korzystania ze środowiska; obowiązki organów administracji; odpowiedzialność i sankcje” [7].

Dopełnieniem ustawy Prawo ochrony środowiska z zakresu gospodarki odpadami są kolejne ustawy i rozporządzenia. Należy spośród nich wymienić:

- Ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, regulującą „zadania gminy oraz obowiązki właścicieli nieruchomości, dotyczące utrzymania czystości i porządku, warunki wykonywania działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów” [6],

- Ustawę z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, która dotyczy „zasad postępowania z pojazdami wycofanymi z eksploatacji w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju” [8],

- Ustawę z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych, określającą m.in. „zasady gospodarowania odpadami wydobywczymi oraz niezanieczyszczoną glebą oraz zasady prowadzenia obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych” [9],

- Ustawę z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach, w której znajdują się „wymagania dotyczące wprowadzanych do obrotu baterii i akumulatorów, zasady wprowadzania do obrotu baterii i akumulatorów, zasady zbierania, przetwarzania, recyklingu i unieszkodliwiania zużytych baterii i zużytych akumulatorów” [10],

- Ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, która „określa środki służące ochronie środowiska, życia i zdrowia ludzi zapobiegające i zmniejszające negatywny wpływ na środowisko oraz zdrowie ludzi wynikający z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi oraz ograniczające ogólne skutki użytkowania zasobów i poprawiające efektywność takiego użytkowania” [11],

- Ustawę z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, dotyczącej „wymagań, jakim powinny odpowiadać opakowania wprowadzane do obrotu, zasad działania organizacji odzysku opakowań, postępowania z opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi, ustalania i pobierania opłaty produktowej”, a także praw i obowiązków przedsiębiorców zajmujących się odzyskiem i recyklingiem, dostawą, dystrybucją, eksportem i produkcją opakowań [12],

- Ustawę z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym określającą „środki służące ochronie środowiska i zdrowia ludzi przez zapobieganie niekorzystnym skutkom wytwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego i gospodarowania nim lub przez ograniczanie tych skutków oraz ogólnych skutków wykorzystania zasobów i poprawę efektywności ich wykorzystania” [13].

Uzupełnieniem wyżej wymienionych ustaw jest szereg rozporządzeń wydanych przez Ministra Środowiska, Ministra Gospodarki i innych [4]. Można spośród nich wyróżnić Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów oraz sposobów postępowania z odpadami powstałymi w wyniku tego procesu [2].

Polska jako członek Unii Europejskiej zobowiązana jest również do przestrzegania unijnego prawa. Krajowe ustawy i rozporządzenia dotyczące gospodarki odpadami zostały stworzone w taki sposób, by spełniać wymagania nakładane na nas przez Unię Europejską. Do najważniejszych europejskich aktów prawnych z zakresu gospodarowania odpadami zalicza się:

- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającą niektóre dyrektywy,

- Dyrektywę Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów,

- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/76/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów,

- Dyrektywę 94/62/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych,

- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/53/WE z dnia 18 września 2000 r. w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji,

- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (WEEE) [3].

Zgodnie z działem II ustawy o odpadach gospodarka odpadami powinna być prowadzona tak, by nie zagrażała zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku. Niedopuszczalne jest prowadzenie gospodarki odpadami w sposób negatywnie wpływający na powietrze, wodę, glebę, florę oraz faunę, a także generujący niepożądane zapachy i hałas.

Literatura

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, z późniejszymi zmianami).
2. Kubica A., Sobczyk W.: Analiza uregulowań prawnych dotyczących gospodarki odpadami w Polsce. „Ekonatura” 2016, nr 2, s. 4–9.
3. Rosik-Dulewska C.: Podstawy gospodarki odpadami. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
4. Rzepecki R.: Podstawowe zasady prawa ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami. „Ekonatura” 2015, nr 4, s. 4–6.
5. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 2013 poz. 1399, z późniejszymi zmianami).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2013 poz. 1232, z późniejszymi zmianami).
7. Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych w eksploatacji (Dz. U. 2015 poz. 140, z późniejszymi zmianami).
8. Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. 2013 poz. 1136, z późniejszymi zmianami).
9. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (Dz. U. 2015 poz. 687, z późniejszymi zmianami).
10. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2013 poz. 21, z późniejszymi zmianami).
11. Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz.U. 2013 poz. 888, z późniejszymi zmianami).
12. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.U. 2015 poz. 1688).

УДК 502.3/.7:631.4

О.І. Дребот, член-кор., д.е.н., професор
В.А. Тарнавський, аспірант відділу інституціонально-го забезпечення природокористування
*Інститут агроecології і природокористування НААН
м. Київ*

АНАЛІЗ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Високоякісні земельні ресурси формують економічний потенціал України на світовому ринку і мають використовуватися з належною ефективністю, забезпечуючи стабільність виробництва сільськогосподарської продукції. Щоб забезпечувати цю стабільність сільське господарство країни не може існувати без підтримки з боку держави, що проявляється у формі дотацій, субсидій та податкових інструментів.

Ключові слова: сільське господарство, землекористування, родючість ґрунтів

Високоякісні земельні ресурси формують економічний потенціал України на світовому ринку і мають використовуватися з належною ефективністю, забезпечуючи стабільність виробництва сільськогосподарської продукції. Щоб забезпечувати цю стабільність сільське господарство країни не може існувати без підтримки з боку держави, що проявляється у формі дотацій, субсидій та податкових інструментів.

Функціонування та розвиток аграрного сектору національної економіки, зростання його конкурентоспроможності є неможливим без зваженою фіскальної політики держави.

Земельні ресурси є важливим чинником соціально-економічного піднесення територіальних та локальних утворень, особливо в аграрних регіонах. Від того, наскільки збалансованим є господарське освоєння та гнучкою системою регулювання їх залучення у відтворювальний процес, залежить фіскальний ефект до бюджетів різного рівня. Фінансова самодостатність регіонів і територіальних громад залежить від удосконалення оподаткування використання земельних ресурсів, що дасть змогу збільшити доходи місцевих бюджетів і запустити механізм економічного зростання в територіальних утвореннях. Але сьогодні не всі наявні можливості фіскального регулювання сільськогосподарського землекористування використовуються [1, с.7].

Зниження природної родючості ґрунтів не може бути компенсовано внесенням все більших об'ємів мінеральних добрив. З позицій фізичної економії збереження і підвищення природної родючості ґрунтів можливе завдяки збалансованому кругообороту п'яти абсолютних благ – землі, зерна, соломи, худоби, гною,